

03.11.23
Укр.літ

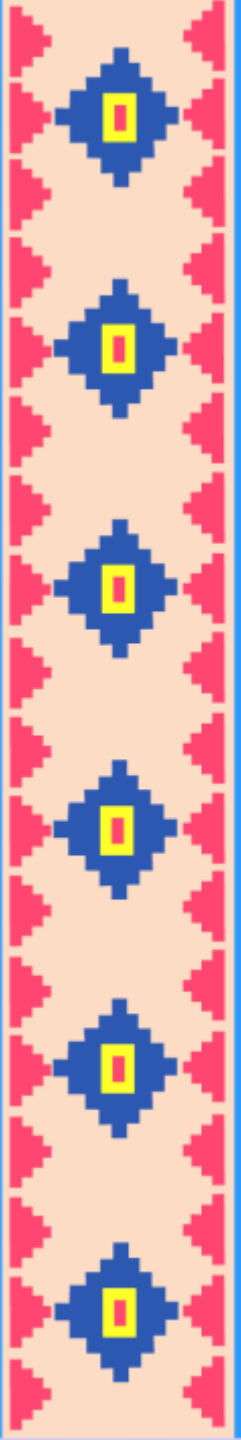
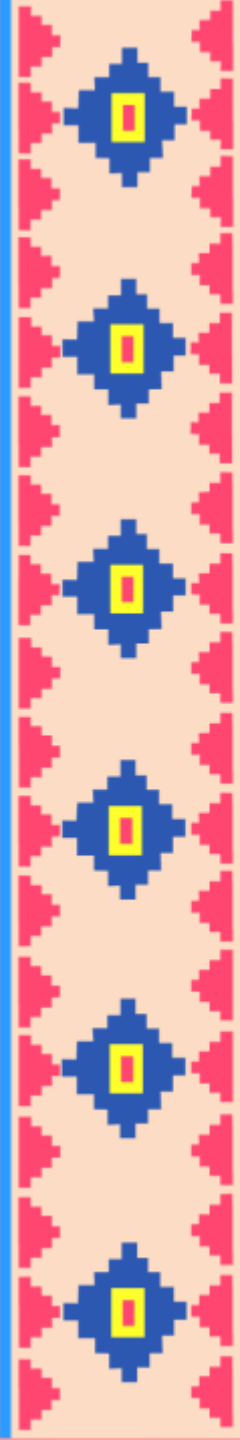
Клас: 9-А,Б
Вч.: Харенко Ю.А.

«Всякому місту -
звичай і права»,
«De Libertate »
(із «Саду Божествен-
них пісень»)

**"Всякому місту —
звичай і права"**

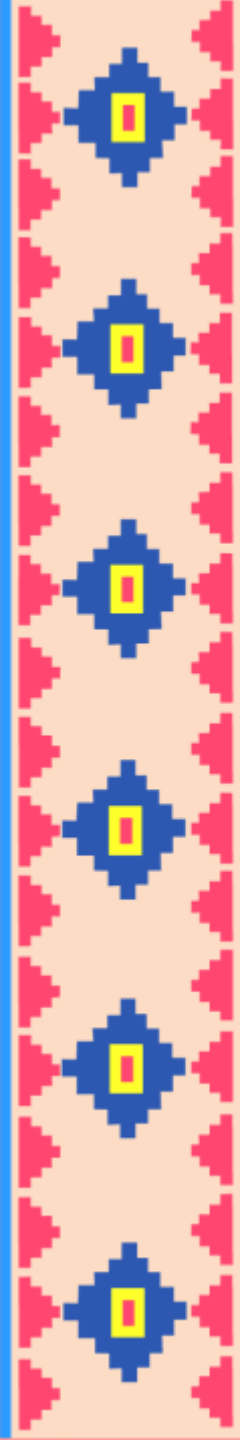
**ГРИГОРІЙ
СКОВОРОДА**

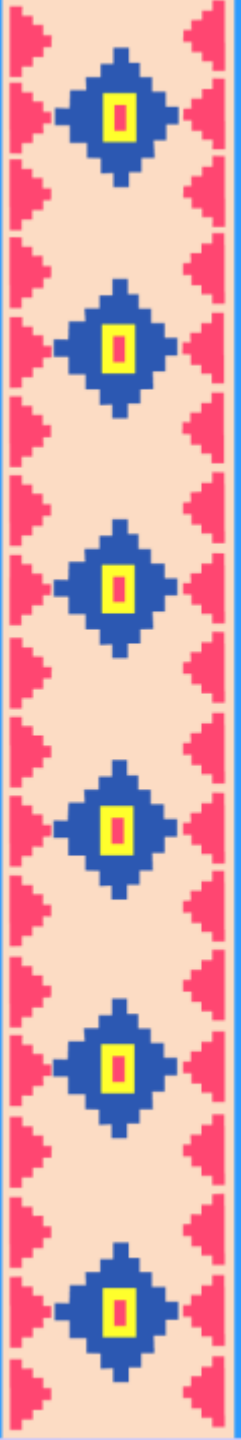
Всякому городу нрав и права;
Всяка имеет свой ум голова;
Всякому сердцу своя есть любовь,
Всякому горлу свой есть вкус каков,
А мне одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.

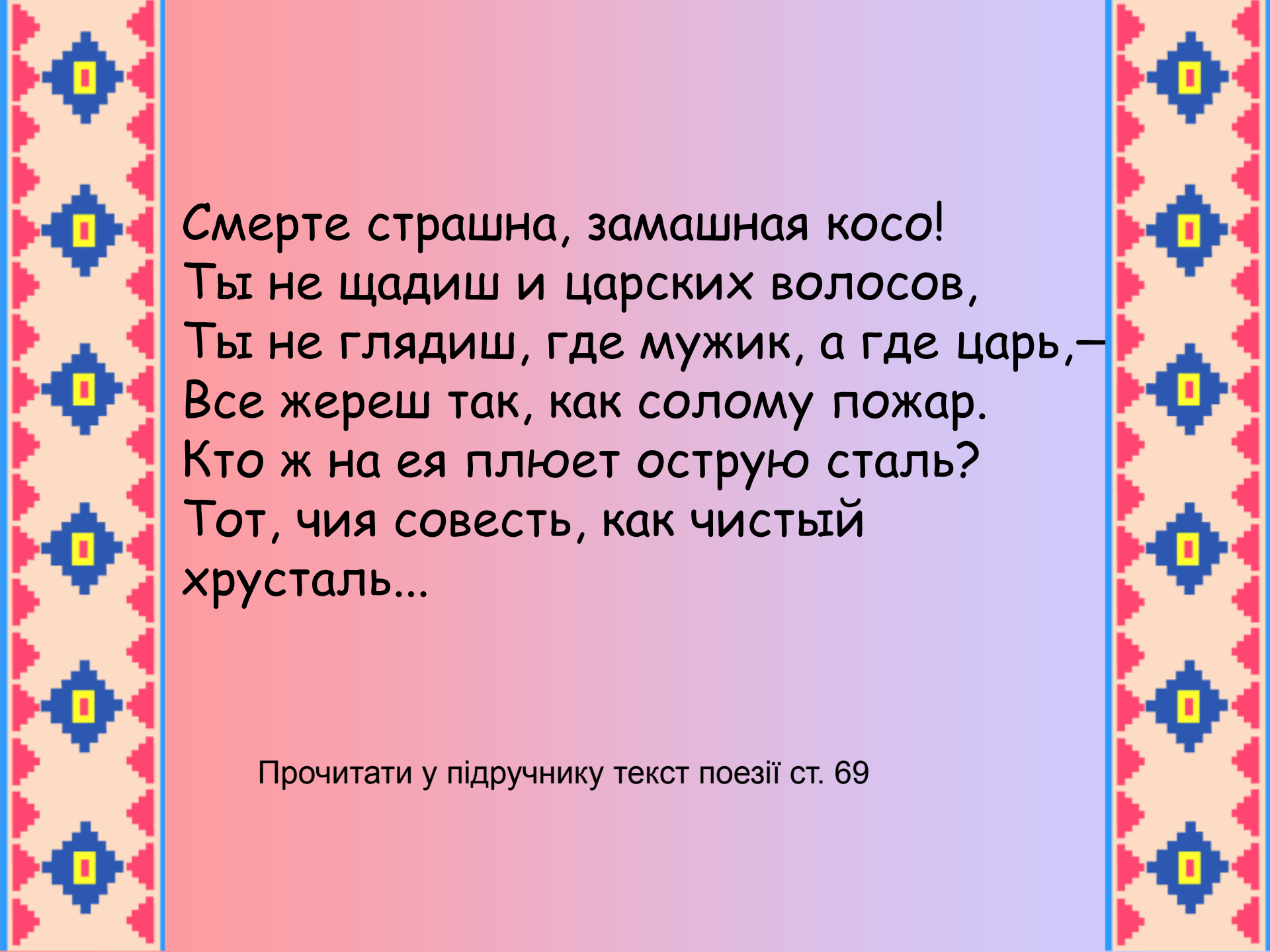
Петр для чинов углы панскийи трет,
Федька-купец при аршине все лжет.
Тот строит дом свой на новый манер,
Тот все в процентах, пожалуй, поверь!
А мне одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.

Тот непрестанно стягает грунта,
Сей иностранны заводит скота.
Те формируют на ловлю собак,
Сих шумит дом от гостей, как кабак, —
А мне одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.

Строит на свой тон юриста права,
С диспут студенту трещит голова.
Тех беспокоит Венерин амур,
Всякому голову мучит свой дур, —
А мне одна только в свете дума,
Как бы умерти мне не без ума.

Смерте страшна, замашная косо!
Ты не щадиш и царских волосов,
Ты не глядиш, где мужик, а где царь, —
Все жереш так, как солому пожар.
Кто ж на ея плюет острую сталь?
Тот, чия совесть, как чистый
хрусталь...

Прочитати у підручнику текст поезії ст. 69

Збірка: "Сад божественних пісень"

Літературний рід: лірика.

Жанр: ліричний вірш, що став народною піснею (філософсько сатиричний).

Вид лірики: громадянська (філософська).

Провідні мотиви: викриття суспільних вад; щасливий той, хто має чисте сумління.

Віршовий розмір: дактиль.

Тип римування: суміжне.

Тема: сатиричне зображення панів, чиновників, купців, дворянсько-бюрократичної системи управління.

Ідея: нищівне висміювання і засудження моральних вад тогочасного суспільного життя (спосіб життя, інтереси і прагнення поміщиків та купців; тлумачення чиновниками законів з вигодою для себе, їхнє крючководерство; чинодралів і віршомазів-панегіристів, які прислужництвом і підлабузництвом прагнули здобути високі посади, що давали добрі прибутки; схоластичну систему освіти, яка завдавали «спудеям» великих мук.)

Основна думка: Г. Сковорода сатирично викриває і заперечує весь тогочасний лад як антилюдяний і аморальний; підносить примат розуму, контрастно протиставляючи його тогочасному соціальному і побутовому злу: А мене одна тільки в світі дума, Як би умерти мене не без ума.

Художні засоби

Повтори: «Всякому...», «Той...», «Я ж у полоні нав'язливих дум; Лише непокоїть мій ум».

Порівняння: «В сих дім, як вулик, гуде від гуляк».

Риторичний оклик: «Інший гендлює, візьми перевірі!»

Метафори: «горло свій смак віднайшло», «дім гуде», з диспутів учню тріщить голова», «всякому голову крутить свій дур».

Епітети: «нав'язливі думи», «ясний розум».

РЕФРЕН РЕФРЕН

ТВОЯ ДОЛЯ –
НАВІЧНО В ЧОРНІЙ ЗЕМЛІ,
ТВОЯ ТУГА –
НАВІЧНО В ЧОРНІЙ ЗЕМЛІ,
ТВОЯ НІЖНІСТЬ –
НАВІЧНО В ЧОРНІЙ ЗЕМЛІ,
НЕВСИПУЩІСТЬ –
НАВІЧНО В ЧОРНІЙ ЗЕМЛІ,

(Р.Лубківський)

ЧАСТО БАЧИМО
У ФОЛЬКЛОРІ

ОЙ ВИЙДИ, МІСЯЦЮ,
ОЙ ВИЙДИ, МІСЯЦЮ,
ТИ НА НАШУ ВУЛИЦЮ,
ТИ НА НАШУ ВУЛИЦЮ...

.....

(З ВЕСНЯНКИ)

ПОВТОРЕННЯ РЯДКІВ

ПІДКРЕСЛЮЄ
НАЙВАЖЛИВІШУ
ДУМКУ ТВОРУ

ПРИСПІВ
У ПІСНЯХ

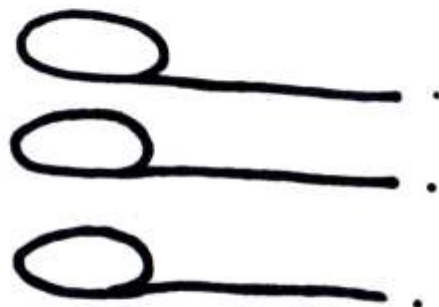

АНА АНА АНАФОРА

ЄДИНОПОЧАТОК

ПОВТОРЕННЯ
СЛІВ ЧИ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ
НА ПОЧАТКУ РЯДКА, АБЗАЦУ
ТА ІН.

ТОБІ ОДНІЙ, НАМРІЯНА ЦАРІВНО,
ТОБІ ОДНІЙ ДЗВЕНЯТЬ МОЇ ПІСНІ,
ТОБІ ОДНІЙ В МОЄМУ ХРАМІ ДИВНО
ПЛИВУТЬ МОЛИТВИ І ГОРЯТЬ ОГНІ.
(М. Рильський)

ЕПІФОРА

ФОРА
ФОРА

НАСТУПАЄ СВЯТО...

ТЯЖКО ЙОГО, ДРУЖЕ-БРАТЕ,
САМОМУ СТРИЧАТИ

У ПУСТИНІ. **ЗАВТРА РАНО**

ЗАРЕВУТЬ ДЗВІННИЦІ

В УКРАЇНІ; **ЗАВТРА РАНО**

ДО ЦЕРКВИ МОЛИТИСЯ

ПІДУТЬ ЛЮДЕ... **ЗАВТРА * РАНО**

ЗАВІЄ ГОЛОДНИЙ ЗВІР...

(Т. Шевченко)

ОДНАКОВИЙ
КІНЕЦЬ

ОДНАКОВІ СЛОВА, ФРАЗИ
В КІНЦІ РЯДКА, СТРОФИ,
РЕЧЕННЯ ЧИ АБЗАЦУ

р.
рр.
рр.

ПЕРЕДАЄ ЕМОЦІЙНИЙ
СТАН

РИТОРИЧНЕ

НЕ ПОТРЕБУЄ
ВІДПОВІДІ!

ЗВЕРТАННЯ

ДО НЕЖИВИХ ПРЕДМЕТІВ,
ЯК ДО ЖИВИХ

О РІДНЕ СЛОВО, ХТО БЕЗ ТЕБЕ Я?
(О. Олесь)

ДУМИ МОЇ! ДУМИ МОЇ!
КВІТИ МОЇ, ДІТИ!
(Т. Шевченко)

ДО ВІДСУТНІХ ОСІБ, ЯК ДО ПРИСУТНІХ

СПИ СПОКІЙНО, ПОЕТЕ!
МИ ТЕБЕ НЕ ЗАБУДЕМ, ТАРАСЕ!
(В. Соєнєра)

О ГОСПОДИ, О ДАЙ-СПИНИТИСЯ ЦІЙ ХВИЛІ,
ЩОБ ДОСВІТОК СТОЯВ, ПТАШИНИЙ ЩЕБЕТ РУСК.
(В. Стус)

? ЗАПИТАННЯ

ХІБА ВІТРИЦА НАВІЖЕНІ
ЗАТИСНЕНІ НАЧЕ ВІЖКИ В ЖМЕНІ?
(Н. Ткаченко)

УЗАГАЛЬНЕННЯ
ОЧЕВИДНОЇ ДУМКИ

ХТО ВАМ СКАЗАВ, ЩО Я СЛАБКА,
ЩО Я КОРЮСЯ ДОЛІ?
(Леся Українка)

== ТВЕРДЖЕННЯ:
"Я СИЛЬНА,
Я НЕ КОРЮСЯ ДОЛІ"

ЗА ЩО КАРА? ЗА ЩО МЕНІ МУКИ?
КОМУ Я ЩО ЗАПОДІЯВ?
(Т. Шевченко)

ВІДПОВІДІ ВЗАГАЛІ
НЕ МОЖЕ БУТИ

(Т. Шевченко)

А ЧУ ВІДПОВІДЬ-
ТИША...

ДЕ * ТИ,
ЯРЕМО, ДЕ ТИ? ПОДИВИСЯ.
А ВІН, МАНДРУЮЧИ, СПІВА,
ЯК НАЛИВАНКО З ЛЯХОМ БИВСЯ.

АВТОР САМ
ВІДПОВІДАЄ

ЗІСТАВЛЕННЯ ЗА СХОЖИМИ ОЗНАКАМИ

ПОРІВНЯННЯ

ПРОСТЕ

ОРУДНИЙ ВІДМІНОК

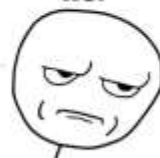
Гори хвилі підійма
=
підійма, як гори

море звірюкою виг
=
виг, як звірюка

ЗАПЕРЕЧЕНЕ

Тю не зоря -
то дівчина моя
=
дівчина, як зоря

NO.

СТВЕРДЖУВАЛЬНЕ

Дівчина така
гарна, як зіронька

ЖВАВИЙ, ЯК РИБА В РІЧЦІ

ПУХНАСТЕ, НІБИ КОШЕНЯ

БІЛІ, НАЧЕ СНІГ

МЕТАФОРА

ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ

РОЗКРИВАЄ ОСОБЛИВОСТІ
ОДНОГО ЯВИЩА ЧЕРЕЗ
ПЕРЕНЕСЕННЯ НА НЬОГО
ОЗНАК ІНШОГО

СХОЖІСТЬ
ЯВИЩ

ДОЩ = СЛІЗОЗИ НЕБА

БО ОБИДВА
КАП-КАП

СОНЦЕ = ЗОЛОТИЙ М'ЯЧ

ФОРМА,
КОЛІР

ЗЕМЛЯ ВКРИТА БІЛОЮ КОВДРОЮ

ОБИДВА
ВКРИВАЮТЬ
+
БІЛІ

=
СНІГ

ОЧІ, ЯК НЕБО

← ПОРІВНЯННЯ

НЕБЕСНІ ОЧІ

← ЕПІТЕТ

ОЧІ НЕБА (яко зірки)

← МЕТАФОРА

ЕПІТЕТ

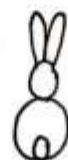
— ХУДОЖНЄ ОЗНАЧЕННЯ

який?
як?

ПІДКРЕСЛЮЄТЬСЯ
ПЕВНА ВЛАСТИВІСТЬ
ЧИ ОЗНАКА ПРЕДМЕТА

  ЛАГІДНИЙ ПОГЛЯД

ЗАЙЧИК—ПОБІГАЙЧИК

КРИВО ПОСМІХНУВСЯ

ЕПІТЕТ

ПЕРЕНОСНЕ
ЗНАЧЕННЯ

ЕМОЦІЙНЕ
ЗАБАРВЛЕННЯ

ГАРЯЧІ ПОЧУТТЯ

СЕРДИТИЙ ДНІПРО

ЗАМИСЛЕНИЙ
ЛІС

ЗОЛОТА ОСІНЬ

ЗВИЧАЙНЕ ОЗНАЧЕННЯ (НЕ ЕПІТЕТ)

ГАРЯЧІ СТРАВИ

СЕРДИТИЙ ЧОЛОВІК

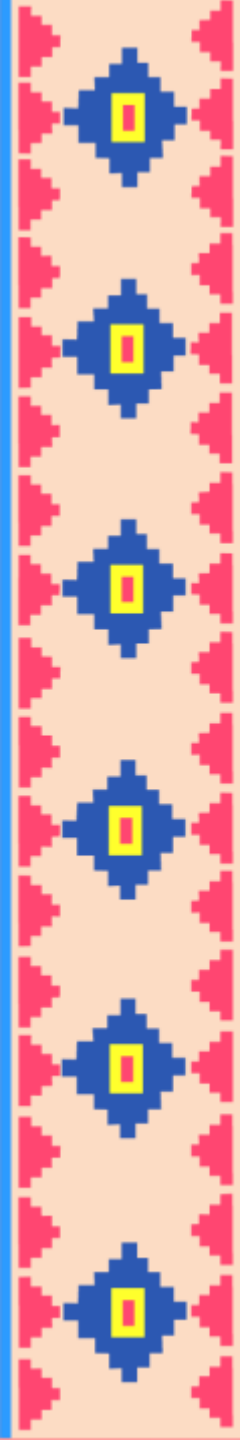
ЗАМИСЛЕНИЙ ХЛОПЕЦЬ

ЗОЛОТА ПРИКРАСА

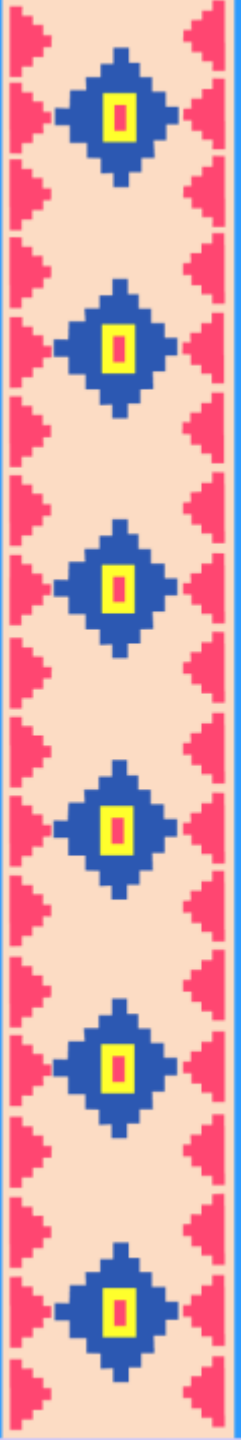

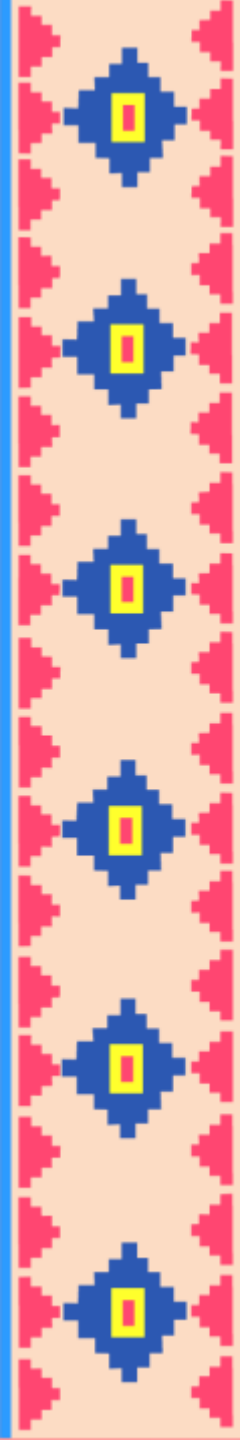
Про твір: у пісні «Всякому місту
- звичай і права...» автор ставить
в один ряд і засуджує здирників
і бюрократів, розпусників і
пияків, ледарів і підлабузників.
Ліричний герой вірша думає не
про маєтки й чини, а про те,
щоб мати чисту совість, жити
мудро й померти з ясним
розумом. Перемогти смерть
здатна лише людина з чистою
совістю й помислами, перед
смертю всі рівні - і мужик, і цар.

Кожна шестирядкова строфа побудована на антитезі: у перших чотирьох рядках автор указує на суспільні вади, а останніми двома протиставляє недолікам суспільного життя ідеал чистої совісті й ясного розуму.

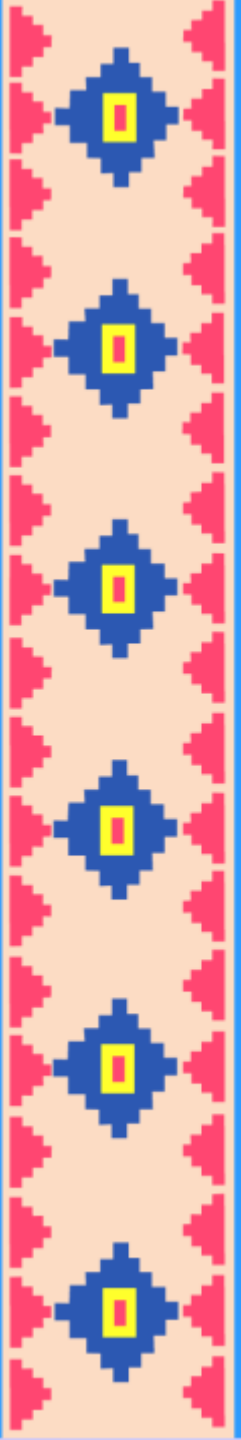
Останній рядок кожної строфи, крім завершальної, є рефреном, у якому сконденсований неспокій митця: *«Лиш одне непокоїть мій ум»*.

Проблеми, порушені у творі,
були злободенними в той час, а
отже, і близькими простолюду,
тому вірш «Всякому місту -
звичай і права...» зажив великої
популярності, ставши народною
піснею: відомі понад п'ятдесят
її варіантів (а це одна з ознак
фольклорного твору).

Іван Котляревський один із
варіантів цієї пісні використав
як арію Возного в п'єсі
«Наталка Полтавка».

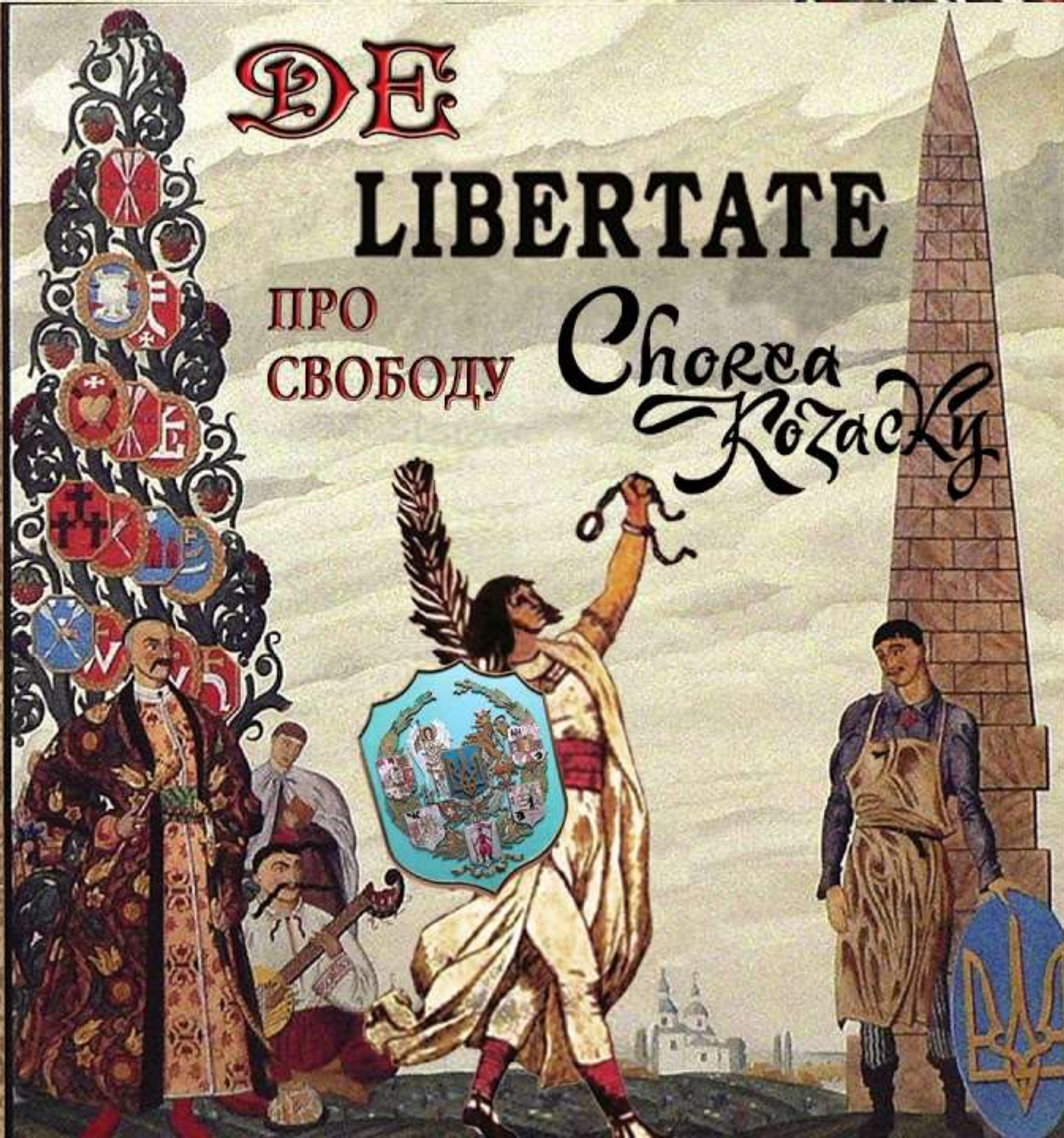
У вірші «Всякому місту – звичай і права...» Г. Сковорода розмірковує над тим, що багато людей перебувають у полоні своїх згубних пристрастей, марно витрачають життя, обманюють інших, наживаються за їхній рахунок. У ліричного ж героя поезії є одна турбота, один клопіт – як прожити життя чесно, по совісті. Але смерть нікого не пощадить – ні царя, ні мужика, і постати перед нею спокійно може лише той, у кого «совість, як чистий кришталь». Кожна строфа вірша закінчується однією думкою – про що має турбуватися людина. У творі багато перелічень, порівнянь, дотепних висловів, які характеризують марносластво людей.

DE

LIBERTATE

ПРО
СВОБОДУ

Chorrea
Kozacku

«De libertate»

De libertate.
Что то Зажолности? Добро ли ей пакое?
Ины зоворятъ. Будто Золотое.
Ахъ! не Златое! Если сражи Злато,
Протти болности еще оно Злато.
О погуби е мнѣ и дурнѣ не пошлится!
Зачѣмъ болности не могъ бы лишиться
Будз славенъ бо бѣи, в муже избранне,
болности все Перою Богдане.

Что то за вольность?

Добро в ней какое?

Іни говорят, будто золотое.

Ах, не златое: если сравнить злато

Против вольности, еще оно блато...

Будь славен вовек, о муже избранне,

Вольности отче, герою Богдане!

Григорій Сковорода

DE LIBERTATE

(з лат. ПРО СВОБОДУ)

Григорій Сковорода
(1722—1794)

Що є свобода? Добро в ній яке?
Кажуть, неначе воно золоте?
Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,
Проти свободи воно лиш болото.
О, якби в дурні мені не пошитись,
Щоб без свободи не міг я лишитись.
Слава навіки буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

Літературний рід: лірика.

Жанр: ліричний вірш.

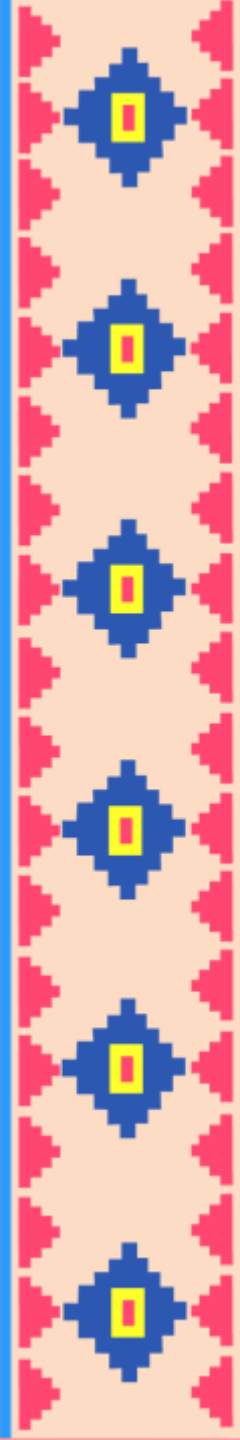
Вид лірики: патріотична,
громадянська (поет пов'язує
волю з боротьбою за
національне і соціальне
визволення трудящих).

Провідні мотиви: воля –
найбільше багатство,
уславлення Б.Хмельницького.

Віршовий розмір: дактиль.

Тип римування: суміжне.

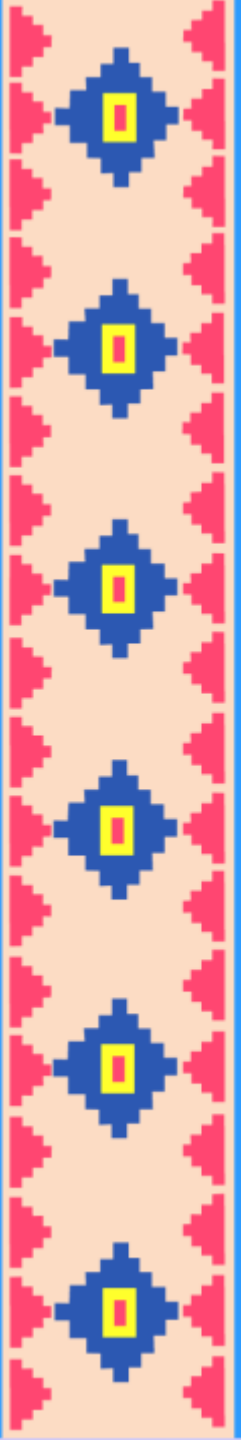

Тема : вияв громадянської мужності поета в період посилення кріпацтва, оспівуючи волю як найбільше багатство людини.

Ідея : ушлявлення Богдана Хмельницького, народного героя, який присвятив своє життя боротьбі за волю і щастя українського народу; утвердження свободи людини як найвищої суспільної цінності.

Основна думка: тільки за умови отримання волі людина почуватиме себе щасливою; ніяке золото не замінить «вольности».

Художні засоби

Риторичні запитання: Что тут за
вольность? / Добро в ней
какое?

Риторичний оклик: Будь славен
вовік, о муже избранне, /
Вольности отче, герою
Богдане!

Порівняння: Добро... будто
золотое.

Звертання: Будь славен вовек, о
муже избранне.

Про твір: для ліричного героя воля - найбільше багатство. Григорій Сковорода переймався долею селян, які за кріпацтва були віддані поміщикам у довічне рабство, тому проблема свободи в закріпаченій Україні була по-особливому актуальна. Ліричний герой, розмірковуючи над питанням, що таке свобода, заперечує порівняння цього людського блага із золотом: «зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш - болото». В останніх двох рядках він згадує і славить Богдана Хмельницького як символ вольності - у другій половині XVII століття ще живими були в народній пам'яті бої за визволення з під національного й соціального гноблення.

ТЕМА СВОБОДИ

Найбільша цінність для ліричного героя (а разом із ним і для автора) – це воля, особиста свобода. Проти волі всі інші принади світу – болото. Взірцем борця за волю народу Г. Сковорода називає Богдана Хмельницького, гетьмана, що очолив національно-визвольну війну українського народу проти польської шляхти. Вірш емоційно багатий, у ньому використані риторичні питальні та окличні речення, звертання.

Сковорода обстоював права людської особистості в кожній людині, а, в перекладі на конкретну політичну мову того часу, це означало сильну демократичну тенденцію, що була поєднана із співчуттям до закріпачених селянських мас, з гострою неприязню до московських гнобителів. Згадка про Богдана та й самий заголовок вірша не залишають сумніву, про яку саме «вольность» думав тут Сковорода. На особистій моралі, як писав С. Єфремов, він очевидно не спинявся, а зв'язував її з громадським і національним ладом – «сопрагаючи, – як сам висловлювався, – сродную собі частную должность (обов'язок) з общею (загальною)». Такі думки не подобалися московській цензурі.

Домашнє завдання:
Намалювати колаж за
вивченими матеріалами
про життя і творчість
Г.Сковороди.
Вивчити напам'ять
«Всякому місту...»